

11. Теория метафоры. Сборник. Под ред. Арутюновой Н.Д., Журиной М.А. М.: Прогресс, 1990. – С. 7-32.
12. George R. R. Martin. Das Lied von Eis und Feuer. Die Herren von Winterfell. Ins Deutsch übertragen von Jörn Ingwersen. Blanvalet. München. 2010. 514 S.
13. George R. R. Martin. Das Lied von Eis und Feuer. Das Erbe von Winterfell. Ins Deutsch übertragen von Jörn Ingwersen. Blanvalet. München. 2010. 458 S.
14. George R. R. Martin. A Game of Thrones, A Song of Ice and Fire: Book One. Bentam Books. New York. 1996. 1047 p.

УДК 140.8+330.366+378.1

Корсак К.В.

ПУВО «Київський медичний університет» ПРО НООНАУКИ У ПРОГНОЗУВАННІ МАЙБУТНЬОГО

Доведено поширеність дисциплінарної обмеженості прогнозів, що робить їх малопридатними аж до повної помилковості. Наведено приклади невдалих прогнозів. Для успішності передбачень запропоновано «ноофутурологію» та використання досягнень ноотехнологій і ноонаук. Вказано на прискорення руху людства не до «смарт-ери», а до нооери як періоду побудови ноосфери.

Ключові слова: *загрози людству, труднощі передбачень, форсайт, наближення нооери, ноонауки, ноофутурологія*

Доказано распространение дисциплинарной ограниченности прогнозов, что делает их малопригодными до полной ошибочности. Приведены примеры неудачных прогнозов. Для успешности предсказаний предложено «ноофутурологию» и использование достижений ноотехнологий и ноонаук. Указано на ускорение движения человечества не к «смарт-эре», а к нооэре как периоду построения ноосферы.

Ключевые слова: *угрозы человечеству, трудности предсказаний, форсайт, приближение нооэры, ноонауки, ноофутурология*

The prevalence of disciplinary constraints on projections has been proved, which makes them unsuitable up to a total fallacy. Examples of unsuccessful forecasts are given. For the success of the predictions, "noofuturology" and the use of the achievements of nootechnologies and noosciences are proposed. It is pointed out that the movement of humanity is accelerated not to the "smart era", but to the nooera as the period of the noosphere construction.

Keywords: *threats to humanity, difficulties of predictions, foresight, approach of noer, noosciences, noofuturology*

Необхідність підвищення точності прогнозів на віддалений інтервал часу стає все актуальнішою разом із загостренням екологічних та всіх інших загроз для всього людства. Навіть побіжний погляд на еволюцію життя з моменту його цілком можливого самозародження на Землі завдяки унікальним властивостям атомів карбону й потокам різних форм енергії на молодій планеті свідчить про рух біоматерії від автоматичної реакції перших без'ядерних клітин на неоднорідності оточення до появи головного мозку з двох доволі спеціалізованих частин для реакції на ті події, які ймовірно відбуватиметься «дещо пізніше». Отже, передбачати майбутнє можуть з різним успіхом усі високорозвинені істоти на Землі, не виключаючи і подвійно розумну людину - Homo Sapiens Sapiens. Щоправда, успіхи людей швидко зростають для частини короткотермінових прогнозів, а от з передбаченнями «майбутнього» не все гаразд. Непоганий приклад - знаменита трилогія міжнародного колективу науковців під керівництвом Д.

Медоуза з прогнозом для інтервалу 1997-2100 років [5]. Вони гарно передбачили події на перші 30 років, але пізніше помилковість їх рекомендацій стала стрімко наростати.

Ще кращий приклад - спроба французів наприкінці 1980-х років значно перевищити досягнення групи Д. Медоуза і створити детальну історію всього XXI століття. Зусиллями державних установ Франції і десятків експертів і фахівців з'явилася чимала книга під авторством Т. Годена «2100: історія наступного століття» [7]. Пікантність ситуації в тому, що 600 її сторінок описують ймовірне змагання СРСР і США, а перший із суперників навіть зник практично у момент опублікування «Історії XXI ст.». «Французький» урок для прогнозистів ще й у тому, що у тексті книги немає припущення щодо подібного зникнення, хоч сама книга й претендує на надійність.

Подальший текст автор створював для допомоги читачам у прогнозуванні майбутнього, для виключення значних і шкідливих помилок. Ця інформація накопичена для успішності викладацької роботи через стеження за світовими і національними науковими досягненнями. Це дуже розширило авторську тематику наукових публікацій. До питань фізики долучились інтегроване природознавство, освітня компартивістика, філософія освіти, загальна екологія і, що цілком логічно - спроби точного прогнозування майбутнього людства і пошуки шляху його порятунку.

Аж шість видань має основний твір автора з сучасної екології з постійним зростанням у них уваги до еволюції людства і передбачень майбутнього [4], що було відповіддю на прохання читачів «молодших варіантів» розширити футурологічну тему. Тогочасне «екологічне спрямування авторського мислення» і пояснює той факт, що першому на планеті пощастило з легкістю виявити у великому потоці нанонаукових відкриттів винайдення двох унікальних і несподіваних - цілковито безпечних для довкілля і людини способів отримання пластиків і засобів боротьби з вірусами і бактеріям. Біологи й фізики, що вивчили й описали ці дві технології, і не подумали про їх можливу роль у біосфері. Саме так у цьому випадку «спрацювала» для них загальновідома «вузькодисциплінарна обмеженість мислення».

Подальший текст створений з претензіями на «широке мислення» й певним чином узагальнює роздуми автора упродовж другої половини його життя в роки гарячого бажання захистити своїх власних нащадків від тих грандіозних небезпек, які так впевнено і дружно передбачали всі відомі автору зарубіжні й наші футурологи.

Мета цієї праці - доведення помилковості тих прогнозів майбутнього на тривалий інтервал часу, які заповнюють не тільки ЗМІ, а й наукові видання, а завдання - пропозиція цілком реального і навіть завчасного відвернення небезпек екологічних, демографічних й інших загроз для існування людства.

Що стосується методології та конкретних інструментів дослідження обраних проблем, то з вказаного вище короткого переліку головних тем авторських наукових публікацій стає очевидною їх велика кількість, зокрема, досягнень точних наук, ультра-загальних методів філософії, успіхів когнітології та кількох молодих наук, що вивчають людину на рівні молекул і навіть атомів (зауважимо - вже поступово формується щось схоже на комплексне «ноолодинознавство»).

Серед авторських індивідуальних засобів уникнення помилок у власній науковій продукції доцільно вказати три: 1) страх перед ефектом «п'яти сліпих»; 2)

запекла боротьба з «хоттабізацією»; 3) сконцентрованість на усуненні небезпеки «вівсяного ефекту».

Перший ефект відомий усім з часів «долітописної Індії»: сліпці долоньками доторкнулися до такого ж розміру ділянок поверхні слона і зробили феноменально помилкові висновки щодо загальних обрисів істоти. У сучасній Україні цей ефект найпомітніший у працях тих осіб, які пропонують негайно перенести в Україну якісь мікроскопічні фрагменти «зарубіжного досвіду» у вихованні, освіті, стратегічному плануванні та ін.

Бородатий чаклун «Хоттабич» дав нам уроки помилкових міркувань і планування через свою надмірну переконаність в істинності тих знань і поглядів, які побутували на Близькому Сході, знову ж, «у долітописний період». Цей ефект є лютим ворогом тих аналітиків і футурологів, які переконані мало не у вічності й незмінності того, що вони вивчили у молодості. Подолати загрозу «хоттабізації» легко - досить старанно і безперервно стежити за усіма найновішими відкриттями і головними технічними досягненнями (щоправда, слід навчитися розмежовувати фейки і надійну інформацію).

Третій - вівсяний ефект - горішок міцний і гранчастий. Цей термін автор пропонує для позначення тих відкриттів і досягнень, які неминуче вигулькнуться десь на планеті через ... років з причини того, що вже сформувалися ембріональні зони цих відкриттів і загострюється потреба в їх використанні. Ці два слова автор винайшов для себе і студентів у процесі дослідження витоків індустріального суспільства в Європі. Кращі економісти-футурологи тих часів територією прогресу вважали вузькі смужки берегів морів і судноплавних рік, місцем безнадії - все інше. Вони слушно вказували, що водний транспорт легко забезпечить роботу металургійних чи інших заводів довільних розмірів. А віддалені від рік терени ніколи не стануть промисловими центрами, бо поля Європи надто малі для забезпечення вівсом десятків мільйонів коней.

Серйозна необхідність замінити коней чимось іншим стала важливим чинником винайдення залізниць і парових локомотивів. Головним сучасним гальмом не тільки енергетичного, а й усіх інших «прогресів», автор вважає відсутність дуже дешевих і великих акумуляторів та конденсаторів.

Та перейдемо до створення якісних прогнозів з врахуванням трьох авторських пропозицій. Історія свідчить, що ймовірність успіху швидко зменшується у разі підвищення важливості та всеосяжності передбачень. Мало що дає збільшення складу груп прогнозистів, що ми засвідчили прикладами [3]. Ці та всі подібні багаточисленні твори мають переважно історичне, а не прогностичне значення.

Значно важливішим і злободеннішим ми вважаємо феномен дівчинки зі Швеції Грети Тунберг і руху «FFF - Fridays for Future». Її емоційні звинувачення щодо життєвих помилок старших генерацій та лідерів провідних держав перебувають у центрі уваги ЗМІ вже багато місяців і вийшли на рівень отримання права виступити в ООН на сесії 2019 р.

Доцільно порівняти індивідуальне екопикетування дівчинки зі Швеції Грети Тунберг і не менш розпачливу засторогу для людства з боку понад 15 тисяч світових науковців [8]. Претензії науковців звучать так:

«Двадцять п'ять років тому Союз зацікавлених вчених та понад 1700 незалежних вчених, включаючи більшість живих лауреатів Нобелівської премії з наук, написали 1992 р. "Попередження світових вчених для людства". Ці

зацікавлені фахівці закликали людство скоротити руйнування навколишнього середовища і застерігали, що "величезні зміни у нашому керуванні Землею і життя на ньому необхідні для уникнення великих людських злиднів". У їхньому маніфесті вони показали, що люди були у конфронтації з природним світом. Вони висловили занепокоєння з приводу поточного, майбутнього або потенційного пошкодження планети Земля, пов'язаного з виснаженням озонового шару, наявністю прісноводних ресурсів, виснаженням морського життя, мертвими зонами океану, втратою лісів, руйнуванням біорізноманіття, зміною клімату та постійністю демографічного зростання. Вони проголосили, що необхідні фундаментальні зміни, щоб уникнути наслідків, які принесе наш теперішній курс» [8].

Далі автори цієї «Відозви-2» констатують, що людство не відреагувало на документ 1992 року, тому вони у більшій кількості (15 364 осіб) пропонують здійснювати масовий громадський тиск на уряди заради вирішення глобальних проблем. Більша частина «Відозви-2» присвячена текстовому і графічному представленню «досягнень» людства у деструкції довкілля з акцентуванням змін складу повітря та неіснуючої загрози т.зв. «глобального потепління атмосфери», і тільки наприкінці скоромовкою перелічені 13 кроків і засобів для порятунку всього людства [8].

Тут необхідно звернути увагу на це міфічне «потепління», яке стосується не всієї атмосфери, а тільки тропосфери. Цей ажіотаж свідчить, на жаль, про зниження інтелекту людства. Кілька точних наук виявили щонайменше 10 значних астрономічних, геофізичних, метеорологічних та інших впливів на середню температуру приземної частини атмосфери. Не робить честі не тільки сучасним ЗМІ, а й ООН з її Міжурядовою групою експертів зі змін клімату відкидання всіх чинників впливу, акцентуючи тільки концентрацію вуглекислого газу. Цій темі автор уже присвятив кілька публікацій ([3] та ін.), які, як можна було очікувати, не справили ані найменшого враження на людство. Доцільно вказати й на те, що у нашій мові слово «інтелект» має множину, а «розум» - ні, а от у розвинених державах світу поняття «інтелекти» не використовується ніколи.

І все ж футурологічне значення біологічної «Відозви-2» більше від французького «метелика про XXI ст.», адже вона містить констатацію наявного і пропонує для людства повну зміну діяльності. З одного боку біологи насамперед вимагають максимально розширити заповідники, з другого - дуже збільшити виробництво їжі для сотень мільйонів голодних, але не вказують, як поєднати перше з другим. Тимчасом, хтось з авторів «Відозви-2» таки повинен був знати про те, що реальний процес виробництва на Землі не 250 млн. т. м'яса (таким є сучасний показник), а удесятеро більшої кількості без використання луків започаткований створенням великих реакторів для вирощування зі стовбурових клітин тих чи інших біологічних видів дрібненьких волокон м'язової тканини, до яких люди звикли за мільйони років («м'ясної дієти»).

Ставлення до футурології як окремої наукової дисципліни далеке від ентузіазму саме через непереконливість передбачень на великий інтервал часу. Замість фундаментальної стратегії державного рівня зазвичай поширені спроби вирішення тактичних завдань на інтервал каденції вищих державних законодавчих і виконавчих органів. В Україні це прогностичні плани з поясненням негативних рис діяльності попередників, констатацією наявного і сміливі обіцянки ліквідувати негаразди, перевищити середні світові показники щорічного збільшення ВВП і т.д. У даний момент керівники держави мають прекрасне виправдання - факт

комплексної агресії Російської Федерації проти України. Іншими словами, на практиці футурологічні проблеми редукуються до звичайного планування.

Авторське дослідження всієї теми «прогнозування» виявило багато цікавих явищ. Прикладом є перетворення у США системного аналізу в таку ж вагому частину змісту вищої освіти, якою в СРСР була ідеологічна складова з цілої групи «комуністичних» дисциплін. Відновлення незалежності України стало причиною серйозних змін у футурологічній темі, які все ж не наблизилися до ідеалу, але мали достатньо вагоме практичне застосування. Прикладом можна вважати головний зміст і передбачення у спеціалізованому часописі «Економічне прогнозування». Найбільш цікавим ми вважаємо результати вивчення кращого зарубіжного досвіду складання прогнозів у сучасних умовах чергової промислової революції, а у межах цієї теми - дослідження «форсайтного» методу прогнозування (форсайту).

Словники й різномовні енциклопедії загалом одноставні в тлумаченні «форсайту» на основі його англomовного походження як "передбачення" або "погляду в майбутнє". Найповніший аналіз виконала доктор філософських наук Л. Федулова у циклі статей (напр. [6]), де вивчені всі численні визначення цього поняття, які належали різним авторам. Серед них найбільш повне і точне - це система методів експертної оцінки стратегічних напрямів соціально-економічного та інноваційного розвитку, виявлення технологічних проривів, спроможних впливати на економіку і суспільство у середньо- і довгостроковій перспективі. Саме для «стратегічних» завдань і виявлення «проривних» технологій і був сформований у розвинених державах форсайт як об'єднання удосконалених відомих і кількох нових методів прогнозування. Між ними розгорнулося змагання - хто залучить більше фахівців і використає максимальну кількість з приблизно 20 відомих методів.

Ми вбачаємо один - але фундаментальний - недолік у згаданих та всіх інших відомих нам форсайтних передбаченнях. Їх автори твердо переконані у вічності шкідливих для довкілля індустриальних виробництв і неможливості отримання продукції без найменшої шкоди для біосфери та людини. Навіть зараз технологічна еволюція Заходу обертається навколо терміну «смарт (smart)», виразно орієнтуючись усього лише на поступове зменшення шкідливих відходів і на повторне використання застарілого чи мало потрібного (тут незаперечний світовий лідер - Швеція).

Насправді ж, практично ідеальні і нешкідливі виробництва і процеси вже існують і заслуговують на назву «ноотехнології (nootechnologies)». Ось перші чотири з наявних у даний момент семи чи десяти: 1) створення з біологічних відходів з використанням специфічних бактерій біопластиків, які достатньо швидко саморозкладаються у довкіллі; 2) трансформація з допомогою дешевих фотокаталізаційних сполук звичайного поглинання світла в ефективне біообеззараження поверхонь тіл і повітря у приміщеннях; 3) формування дисплейних та інших органічних плівок з допомогою керування змінами вірусів й подібних наноструктур; 4) перетворення шляхом використання життєдіяльності бактерій шару піску у міцний пісковик, застосовний у будівництві» [1, с.22]. Зараз таких технологій близько десяти.

З викладеного випливають численні висновки, головний з яких полягає у необхідності зменшення частки історичної складової у змісті вищої освіти України і включенні найновіших відкриттів не в одній, а у всіх Sciences&Arts. Внесок автора у виконання цього завдання полягає у пропозиції «Нооглосарію-2» (у

співавторстві з Ю. Корсаком), який на українській та англійській мовах містить пояснення 225 «термінів з майбутнього» (ноотехнології, ноорозвиток, ноонауки, ноомислення, ноофілософія, нооісторія і т.д.) [2]. Заміна наявних виробництв екобезпечними ноотехнологіями і перехід на суспільні ноопроцеси з легкістю ліквідує небезпеку згаданого вище «екологічного колапсу».

Однак, світова специфіка сьогодення полягає не тільки в матеріальному забрудненні довкілля, а й у розвитку численних девіацій у мисленні та поведінці все більшого відсотка осіб, що ми пропонуємо назвати рухом до «Духовно-інтелектуального колапсу». Боротьбу з вказаними проблемами має вести ноофутурологія - удосконалений варіант сучасної науки, який має не тільки враховувати вже наявні ноотехнології і ноонауки, а й пропонувати ще новіші та ефективніші.

Для практичної реалізації цього задуму з весни 2019 року в Україні серед викладачів ВНЗ і науковців самоорганізувався «Київський клуб АНТИКОЛАПС». Ми будемо спільно створювати аналізи і публікації, скеровані на успішну боротьбу не тільки з екологічним і духовно-інтелектуальним колапсами, а й з усіма іншими глобальними і національними небезпеками. Проекти статей скеровуються всім потенційно зацікавленим особам для уважного вивчення, редагування і приєднання (чи неприєднання) до складу колективу авторів. Вже в 2019 році у журналі «Вища школа» вийшли перші три статті (№3, №4 і №7) про боротьбу з колапсами. Просимо приєднуватися до Клубу через звернення до К. Корсака (адреса kvkorsak@gmail.com).

ЛІТЕРАТУРА

1. Корсак К.В. (2011) Нооекономіка (4-та хвиля) – шлях сталого розвитку людства у XXI столітті // Економіст. – 2011. - №1. – С. 20-23
2. Корсак К.В., Корсак Ю.К. (2019) Нооглосарій-2 — ноонауки для майбутнього без колапсів // Вища школа. - 2019. - №2. - С. 43-58
3. Корсак К.В. (2018). Про засади правильного мислення у темі глобального потепління // Вища школа. - 2018. - №1(162). - С. 72-81
4. Корсак, К. В. Основи сучасної екології: навч. посіб. / К. В. Корсак, О. В. Плахотнік. — 6-те вид., допов. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. - 408 с.
5. Медоуз Д.Х., Медоуз Д.Л., Рэндерс И. Пределы роста. – М., МГУ, 1991; За пределами роста. - М.: Прогресс, Пангея, 1994; Пределы роста. 30 лет спустя. — М.: ИКЦ «Академкнига», 2008.
6. Федулова Л.І. (2008) Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування // Економічне прогнозування. – 2008. - №3. – С. 106-120 (початок); №4. – С. 124-138 (закінчення)
7. Gaudin Th. (1990) 2100 recit du prochain siecle. – Paris, Editions Payot, 1990. – 600 p.
8. World Scientists' Warning to Humanity: A Second Notice / William J. Ripple, Christopher Wolf, Thomas M. Newsome, Mauro Galetti, Mohammed Alamgir, Eileen Crist, Mahmoud I. Mahmoud, William F. Laurance, and 15,364 scientist signatories from 184 countries // BioScience. 13 November 2017 (URL: <https://academic.oup.com/bioscience/advance-article/doi/10.1093/biosci/bix125/4605229>)

УДК 811.161.2'243:378.147

Косенко Ю.Г.

Сумський національний аграрний університет ОНЛАЙН ВІДЕО КУРС «ТВІЙ УСПІХ» ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМЦЯМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто і проаналізовано методичні аспекти самостійного вивчення іноземцями української мови засобами онлайн технологій (на прикладі онлайн-курсу «Твій успіх»). Запропоновано досвід застосування нових інформаційних технологій, телекомунікаційних засобів. Зазначено, що мультимедійний підхід до навчання української мови як іноземної під час